

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Akademie výtvarných umění v Praze

Studijní program Volné umění

Ateliér Socha 2

ARCHIV TRANZITU

ARCHIVE OF TRANSIT

Vypracovala: Klára Kusá

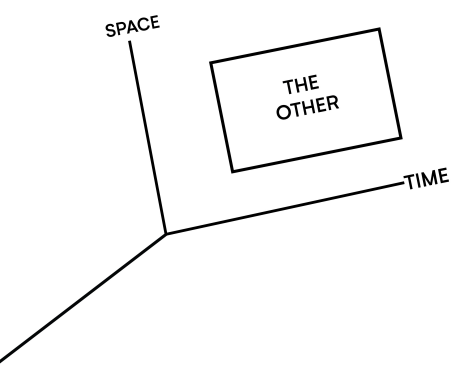
Vedoucí diplomové práce: Tomáš Hlavina

Oponentka diplomové práce: Lucia Gregorová
Stach

Akademický rok 2025/2026

Anotácia

Diplomová práca skúma možnosti umeleckej tvorby založenej na komunikácii, participácii a relačných väzbách namiesto produkcie materiálnych umeleckých artefaktov. Projekt s názvom *Archive of Transit* vychádza z princípov mail artu a inštitucionálnej kritiky, pričom komunikácia sa stáva nielen nástrojom, ale aj samotným umeleckým dielom. Prostredníctvom mail artových diel a rozhovorov medzi autorkou a vybranými umelcami či umelkyňami vzniká sieť vzťahov. Projekt zároveň analyzuje pozíciu *the other*, ktorá je v závere internalizovaná. Postupne tak vzniká pojem inštitucionalizovaná kritika (institutionalized critique), a to negáciou inštitucionálnej kritiky. Výsledkom je projekt *Archive of Transit*, ktorý problematizuje mechanizmy hodnotenia, produkcie a prezentácie umenia v inštitúciách, a navrhuje model umeleckej praxe založenej na spolupráci a kolaborácii.

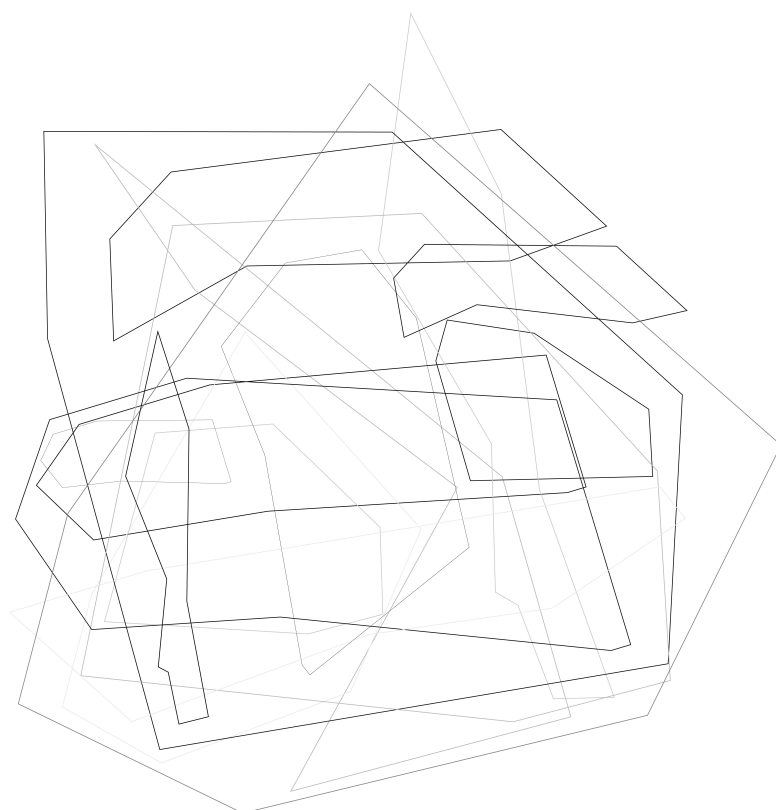
**1_POETICS OF RELATION /
CONSTRUCTED SITUATIONS**

**2_ARTIST-AS-CURATOR-
OR-CURATOR-AS-ARTIST-
AND-ARCHIVIST**

**3_KRITIKA: VČLENENIE
AKO V(Y)ČLENENIE**

**4_THE ACT OF SENDING, GIVING,
WITHHOLDING, OR TRANSFORMING
AS THE WORK ITSELF**

5_SPECTERS OF POST-STUDIO HELLS

1_POETICS OF RELATION / CONSTRUCTED SITUATIONS

V tejto diplomovej práci sa mail art stáva prostriedkom a nástrojom komunikácie, vystavenie mail artových diel vytvára relačný systém. Ten spája autorov a autorky z rôznych kútov sveta. Koncept *the other* v tomto projekte zhmotňuje moju existenciu v rámci inštitúcie, existenciu, ktorá je v závere internalizovaná.

Po krátkej komunikácii s umelkyňou Meriç Algün ma na poličke čakala kniha osobných autorských básní. Otvorenie modrého balíka sa stalo prvotným impulzom vzniku konceptu celého projektu. *Archive of Transit* pozostáva z rozhovorov s umelkyňami a umelcami z celého sveta, s ktorými si vymieňam mail artové diela. Skupinu umelcov a umelkyň tvoria: Meriç Algün, Guillem S. Arquer, Om Bori, Dora García, Igor Grubić, Andrea Knezović, Noor Us Sabah Saeed, Claudia de la Torre a teoretik Simon Sheikh. V jadre projektu stojí jednoduchá otázka: *Ako môžeme my, umelci a umelkyne, študenti a študentky, kurátori a kurátorky vzdorovať situácii bežnej umeleckej prevádzky v nadväznosti na teóriu relačnej estetiky, mail artu a participatívneho umenia?*

Jadrom projektu *Archive of Transit* je vytváranie väzby medzi odosielateľom a prijímateľom a neskôršia analýza prijatých diel. Prichádzajúce mail artové diela sú vždy analyzované na základe obsahu a vizuálu alebo pasáží z kníh, skenované a archivované. Vizuálny podklad prijatého diela tvorí východiskovú bázu pre ďalšiu tvorbu mail artových diel. Formuje sa vzťah medzi mnou a vybranými umelcami či umelkyňami v určitom čase a priestore.

Cieľom projektu *Archive of Transit* je skúmanie komunikácie ako primárneho nástroja umeleckej tvorby. Vyššie uvedených umelcov a umelkyne si vyberám na základe konceptuálneho prístupu, rovnako tak ma zaujímajú prieniky nastávajúce medzi jednotlivými autorskými dielami či už v environmentálnej rovine alebo v oblasti politicky angažovaného umenia. Dôležitou zložkou projektu je prierez inštitúciou, pričom inštitúciu v tomto ponímaní chápem ako akadémiu, ale aj galériu či múzeum.

V prípade diplomového projektu sú artefakty vytvárané v komunikácii, tie spochybňujú parametre určujúce hodnotu umeleckého diela. Rovnako tak je destabilizovaná inštitúcia umeleckej akadémie, výber umelcov a umelkyň zahŕňa aj autorov a autorky z oblasti globálneho juhu. Tí by sa v pražskom výstavnom kontexte ocitli s veľmi malou pravdepodobnosťou, a to prevažne v rámci dekoloniálneho diskurzu. V priereze inštitúciou sa inštitucionálna kritika stáva hlavným hýbateľom projektu a komunikácia nástrojom jej negácie. Dôvodom skúmania komunikácie ako spôsobu tvorby je osobná nespokojnosť s umeleckým systémom založeným na produkcii artefaktov, ktoré sa stávajú súčasťou kapitalistickej nadprodukcie.

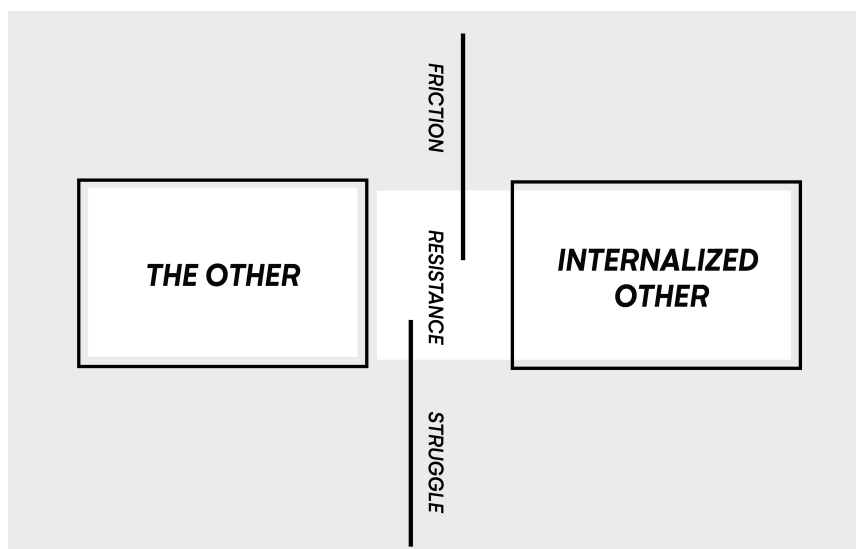
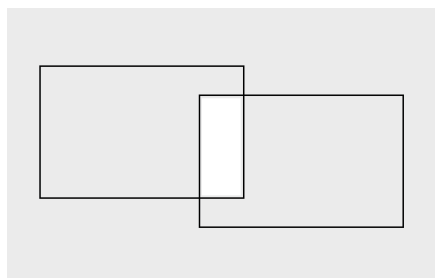
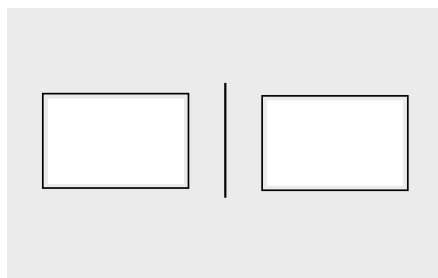
Diplomová práca je tým pádom procesom, počas ktorého nevznikajú hmatateľné artefakty. Autorstvo projektu je spochybnené, namiesto jednotlivca vzniká sieť vzťahov v otvorenom systéme relationality. V tomto kontexte odkazujem na tvorbu Andrey Fraser, umelkyňa inštitucionálnu kritiku stavia na *post-studio practice*, a teda materiálne artefakty v jej tvorbe takmer nevznikajú.

Výslednou inštaláciou je site-specific priestor obsahujúci mail artové diela a reakcie na tieto diela. Priestor figuruje ako archív odohrávajúci sa v špecifickom čase a priestore. Kniha, ktorá bude vydaná koncom tohto roka sa stáva symbolom, reťazcom signifikácie. Ten zhmotňuje a uzatvára archív obsahujúci umelcov a umelkyne z rôznych krajín. Výber autorstva zároveň spochybňuje zaužívané parametre výberu umelcov a umelkyň do galerijných, ale aj inštitucionálnych priestorov. Cieľom je rovnako tak poukázať na problematickosť týchto kritérií. Píše o nich napríklad Dora García vo svojom texte s odkazom na umeleckú intervenciu, ktorá vznikla na schodoch *Oslo National Academy of the Arts*.¹

Je možné, že kapitál sa stáva v tomto prípade lingvistickým? Kniha je reťazcom signifikácie pretkaným jednotkami označujúceho a označovaného. Individuálna produkcia diel je nahradená kolektívnou aktivitou, ktorá kritizuje umeleckú prevádzku. Séria textov sa stáva komoditou, tá je následne

1 García, Dora, *A Fair Artistic System Can Only Exist If There Is a Fair System for All*.
Dostupné z: <https://matterof.art/resources/dora-garcia-norway>

negovaná a vystavená vo forme archívu. Archív predstavuje vzťahovú poetiku (*poetics of relation*) založenú na formovaní sociálnych väzieb. Slovom Michela Foucaulta, kniha je systém vzťahov.²

2_ARTIST-AS-CURATOR- OR-CURATOR-AS-ARTIST- AND ARCHIVIST

Archive of Transit je projektom, ktorého realizácia je založená na manažmente a koordinácii, celý proces prebieha v počítači. Jeho základom je excelová tabuľka, grafický program, séria rozhovorov, komunikácia s vydavateľstvom a získavanie potenciálnych partnerov na prezentáciu projektu, a to najmä v zahraničí. Projekt bude prezentovaný v rámci rezidenčného programu *tender prospects* v Lisabone, v galérii Spektrum v rámci workshopu, ale naplánované sú aj ďalšie podujatia v zahraničí. Prezentácia projektu *Archive of Transit* tak pracuje na podobnom princípe ako samotný projekt, a to sieťovaním rôznych galérií a aktiváciou mail artových diel v rôznych časopriestorových podmienkach.

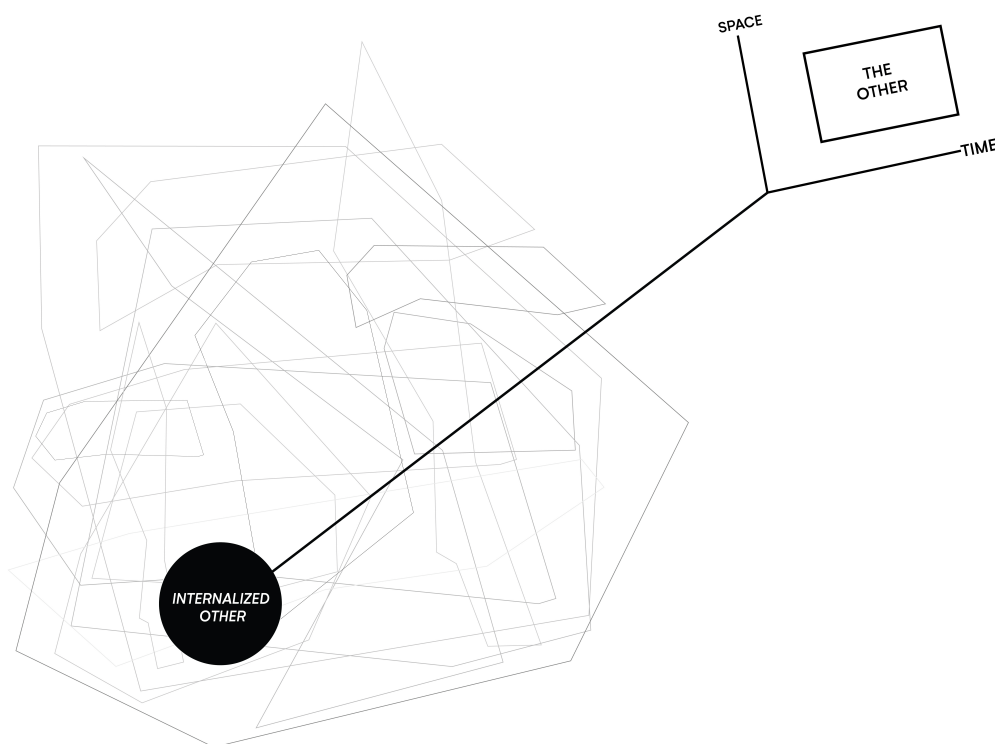
Primárnou metodológiou *Archive of Transit* je forma rozhovoru a mail artová komunikácia. Rozhovory sú súčasťou publikácie a mail artové diela sa stávajú archívnym gestom, umelecké artefakty v tomto procese okrem grafík nevznikajú. Grafiky sú však kľúčovou zložkou samotného projektu, keďže odhaľujú proces úvah a rovnako tak analyzujú inštitúciu a jej problematické časti, vizualizujú procesy odohrávajúce sa vnútri týchto inštitúcií. Slovom Fraser, všetci tvoríme inštitúciu, no dôležitou

² „A tato síť odkazů není stejná v případě matematického pojednání, textového komentáře, historického záznamu či epizody románového cyklu; ani tehdy, chápeme-li jednotku knihy jako soubor vztahů, ji nelze v žádném z těchto případů pokládat za identickou. Kniha není jednoduchý objekt, který držíme v ruce; nemůže být ani omezena na malý rovnoběžnostěn, ve kterém je obsažena: její jednota je relativní a variabilní. Jakmile je tato jednota uvedena v pochybnost, ztrácí svou samozřejmost; prokazuje se jako taková, konstruuje se jako taková pouze na základě komplexního pole diskursu.“

Foucault, Michel, *Archeologie vědění*, Praha: Herrmann & synové, 2002, s. 39.

otázkou je akou inštitúciou chceme byť.³

Vzdialenosť medzi komoditou a divákom je nahradená možnosťou vzťahu, sociálnym putom.⁴ Prostredníctvom debordovskej optiky sú situácie poháňané efemérnosťou a bezprostrednosťou, ktoré stoja v kontraste s kapitalistickým systémom.⁵ V tomto prípade figurujem ako umelkyňa–kurátorka alebo kurátorka–umelkyňa a následná umelkyňa–archivárka s cieľom tvorby relačného prostredia založeného na *post-studio practice*.

1. BEING

2. BECOMING-OF-THE-OTHER (through the negation of the institution)

3. EXISTENCE-WITH-THE-OTHER (through the negation of the institutional critique and the subsequent creation of institutionalized critique)

3_KRITIKA: VČLENENIE AKO V(Y)ČLENENIE

Jediným možným spôsobom ako vykonávať efektívnu inštitucionálnu kritiku je stať sa súčasťou inštitúcie a kritiku stelesniť a z pozície v(y)členenia ju následne vykonávať. K tomuto procesu dochádza internalizáciou, *the other* sa negáciou a následnou afirmáciou stáva súčasťou inštitúcie. Tento proces je dvojstupňový, najprv dochádza k negácii inštitúcie prostredníctvom existencie *the other*. V druhom stupni dochádza k negácii inštitucionálnej kritiky, ktorá neguje samú seba, v závere tak vzniká inštitucionalizovaná kritika (*institutionalized critique*). *The other* je afirmované a internalizované, vnútro inštitúcie absorbuje jeho vonkajšiu časť zaobalenú do frikcie a rezistencie.

³ „It's not a question of being against the institution: We are the institution. It's a question of what kind of institution we are, what kind of values we institutionalize, what forms of practice we reward, and what kinds of rewards we aspire to.”

Andrea Fraser. *From the Critique of Institutions to an Institution of Critique*. Artforum 44, no. 1, 2005.

Dostupné z: https://monoskop.org/images/b/b6/Fraser_Andrea_2005_From_the_Critique_of_Institutions_to_an_Institution_of_Critique.pdf

⁴ Rancière, Jacques. *Problems and Transformations in Critical Art*, s. 90. In: Bishop, Claire, *Participation*, London: Whitechapel; Cambridge, MA: The MIT Press, 2006.

⁵ Debord, Guy. *Towards a Situationist International*, s. 98. In: Bishop, Claire, *Participation*, London: Whitechapel; Cambridge, MA: The MIT Press, 2006.

4_ THE ACT OF SENDING, OF GIVING, WITHHOLDING, OR TRANSFORMING AS THE WORK ITSELF

Cieľom projektu *Archive of Transit* je analyzovať umelecké dielo založené na komunikácii a participácii, pričom posielanie mail artových diel sa deje prostredníctvom reakcie na danú inštrukciu. Kľúčovým faktorom *Archive of Transit* bolo otestovať, ako sa správa umelecké dielo, ktoré závisí od komunikácie, a teda umelec či umelkyňa stráca kontrolu nad jeho finálnym výsledkom a úloha umelkyne sa prelína s rolou kurátorky. V procese komunikácie medzi mnou a vybraným umelcom či umelkyňou vzniká vzťah, ***the other-v-procese-stávania sa***.

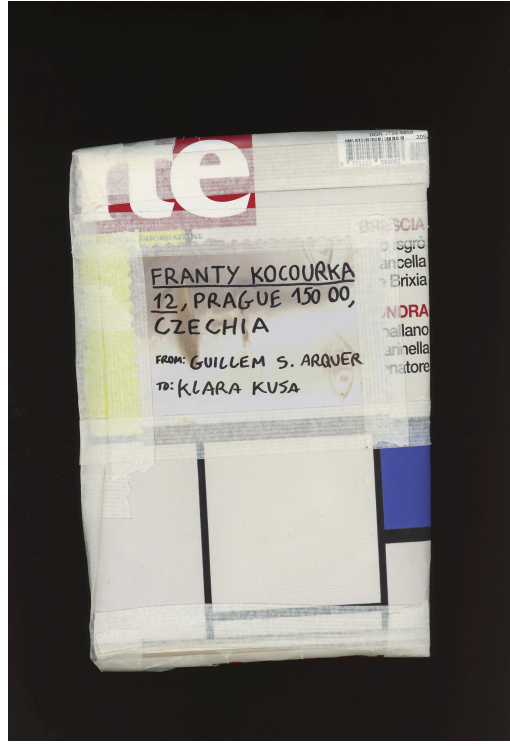
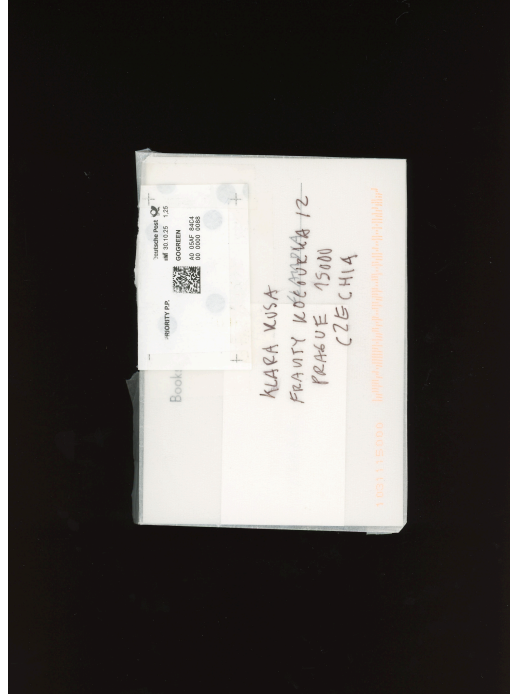
Ďalšou dôležitou zložkou *the other* je jeho relacionalita. Vo výsledku sa kreuje projekt archívneho charakteru, komunikácia sa stáva prostriedkom, ale aj výsledkom umeleckej tvorby. Strata kontroly nad finálnym dielom je podmienená inštrukciou (*score*). Tú ako umelkyňa dávam vybraným umelcom a umelkyniam. Inštrukcia obsahuje dôležitú časť o možnosti odmietnutia participácie (*the act of withholding*). Rovnako tak je nutné zdôrazniť, že znenie inštrukcie bolo napísané umelou inteligenciou, ktorú pravidelne využívam pri kreovaní konceptu daných projektov.

INŠTRUKCIA (VYTVORENÁ POMOCOU AI):

**I INVITE YOU TO SEND ME SOMETHING. IT CAN BE A TEXT, A NOTE,
A DRAWING, A MEMORY, AN IMAGE, AN OBJECT, A SOUND, A GESTURE,
OR SOMETHING ELSE THAT FEELS RIGHT.**

**IT DOESN'T NEED TO EXPLAIN OR REPRESENT ANYTHING;
IT CAN BE FRAGMENTARY, UNFINISHED, UNCERTAIN, OR SILENT.
THE ACT OF SENDING, OF GIVING, WITHHOLDING,
OR TRANSFORMING, IS THE WORK ITSELF.**

CN22, Sweden → Czech Republic
“Gift”
“Book”
0.272 kg
Declared value: 0 SEK

CUSTOMS DECLARATION CELNÍ PROHLÁŠENÍ

CN 22

May be opened
officially
Lze úředně otevřít

Česká pošta

Important!
See instructions
below
Důležité!
Seznamte se
s pokyny níže

Gift Dárek		Commercial sample Obchodní vzorek		Value and currency(4) Hodnota a měna(4)	Country of origin*(5) Země původu*(5)
Documents Dokumenty		Returned goods Vracené zboží			
Sale of goods Zboží		Other (please specify): Ostatní (prosím specifikujte):			
Quantity and detailed description of contents(1) Množství a podrobný popis obsahu(1)		Net weight(2) Hmotnost(2)	HS tariff number(3) HS číselné označení*(3)		
Kresba			1	200 CZK	OP

Total weight (in kg)(6) Celková hmotnost (v kg)(6)	Total value(7) Celková hodnota(7)

I, the undersigned, whose name and address are given on the item, certify that the particulars given in this declaration are correct and that this item does not contain any dangerous article or articles prohibited by legislation or by postal or customs regulations.

Date and sender's signature (8)

Níže podepsaný odesílatel, jehož jméno a adresa jsou uvedeny na zásilce, potvrzuje, že údaje uvedených v tomto prohlášení jsou přesné a že tato zásilka neobsahuje žádné nebezpečné zboží ani zboží zakázané právními předpisy nebo poštovními či celními předpisy.

Datum a podpis odesílatele (8) 10.3.2026

14-452A (05/17)

Retur

Return

Vi er opptatt av å levere riktig - takk for din hjelp!

☒ Ikke hentet
Not picked up

☐ Ukjent/Ny adresse ukjent
Unknown/New address

☐ Utilstrekkelig adresse
Incomplete address

☐ Manglende tollinformasjon
(CN23)
Missing customs information

☐ Flyttet, ettersendings-
perioden utløpt
Moved, the resend
period has expired

Returdato:
Return date:

7004200

5_SPECTERS OF POST-STUDIO HELLS⁶

Specters are haunting, spectres are societal structures.

V teoretickej časti projektu sa opieram o mail artový diskurz, výraznou inšpiráciou sa pre mňa stala tvorba On Kawaru, estetika mail artu a konceptualistov 70. rokov. Tvorba mexického konceptualistu Ulisesa Carrióna vrátane praktík Fluxu bola v centre môjho záujmu. S tvorbou Ulises Carrióna ma oboznámila mexická umelkyňa Claudia de la Torre. Carriónova teória mail artu pre mňa tvorila kľúčovú zložku skúmania procesu komunikácie vrátane jeho knihy *Second Thoughts*. Slovanami Carrióna: kniha je trojdimenzionálnou štruktúrou.⁷

The other je významným konceptom filozofického či psychologického myslenia, jeho teoretické základy nájdeme v teórii Emmanuela Levinasa (*Totality and Infinity*) či G. W. F. Hegela (*The Phenomenology of Spirit*). Teoretické korene konceptu nájdeme aj vo feministickom myslení Simone de Beauvoir (*The Second Sex*), ale aj v teórii orientalizmu. Je však nutné dodať, že napriek analýze mail artových diel a spájaniu umelcov a umelkyní z globálneho juhu sa dekoloniálna teória *the other* nestáva kľúčovou pre uchopenie tohto konceptu a jeho ďalšej analýzy.

The other v tomto projekte stelesňuje moja existencia. *The other* sa stáva prostriedkom odporu, ale aj afirmácie danej inštitúcie. Koncept inštitucionálnej kritiky je v tomto procese skúmaný z pohľadu kurátora a teoretika Simona Sheikha. Kritika sa stáva inštitucionalizovanou, dichotómia medzi vnútrom a vonkajškom už neexistuje; namiesto toho vzniká telesný aparát, v ktorom sa odpor uskutočňuje zvnútra. Aparát je aj spôsobom akým sa vytvára podhubie pre možnosti nielen odporu a rezistencie, ale aj pre zmenu.

Z oblasti inštitucionálnej kritiky je pre mňa okrem Sheikha dôležitou osobnosťou spomínaná Andrea Fraser. Autorka stelesňuje kritiku prostredníctvom telesného aparátu. Ako Fraser uvádza, dichotómia vonkajška a vnútra neexistuje, všetci sme inštitúciou.⁸ Práve preto som sa rozhodla viesť rozhovor so Simonom Sheikhom, ten vo svojich úvahách častokrát cituje Fraser. Ako Sheikh uvádza v texte *Notes on Institutional Critique*, inštitúcia je nielen problémom, ale aj riešením.⁹

Dielo Thomasa Hirschhorna *Spectrum of Evaluation* je rovnako dôležité pre uchopenie úlohy kurátora a teoretika v súvislosti s rolou umelca či umelkyne a následným hodnotením umeleckého projektu.¹⁰ Kľúčovou zložkou celého grafu je *the other*, ktoré v Hirschhornovom prípade tvorí *non-exclusive audience*. Inkluzivita či exkluzivita publika je kľúčovou otázkou vznikajúcou v procese projektu. *Archive of Transit* komunikuje poznanie prostredníctvom grafik, pričom tie sú publiku bez znalostí filozofie zrozumiteľné iba čiastočne. Dôležitým prvkom v tomto procese je práve akt evaluácie, kritériá sú stanovované práve osobami v Hirschhornovom grafe, a to napríklad kritikom, kurátorom, galeristom či profesorom.

Možné *blind spots* budú súčasťou tohto projektu, ktorý je bytostne založený na komunikácii, spolupráci a interakcii s vybranými umelcami. Publikáciu tak možno vo výsledku chápať ako systém vzťahov. Prekážky v procese tvoria samotný projekt *Archive of Transit*.

Kolaboratívna cesta je komplexná, pretkaná frikciou, vyjednávaním a zraniteľnosťou, ako každý projekt založený na kolaborácii.

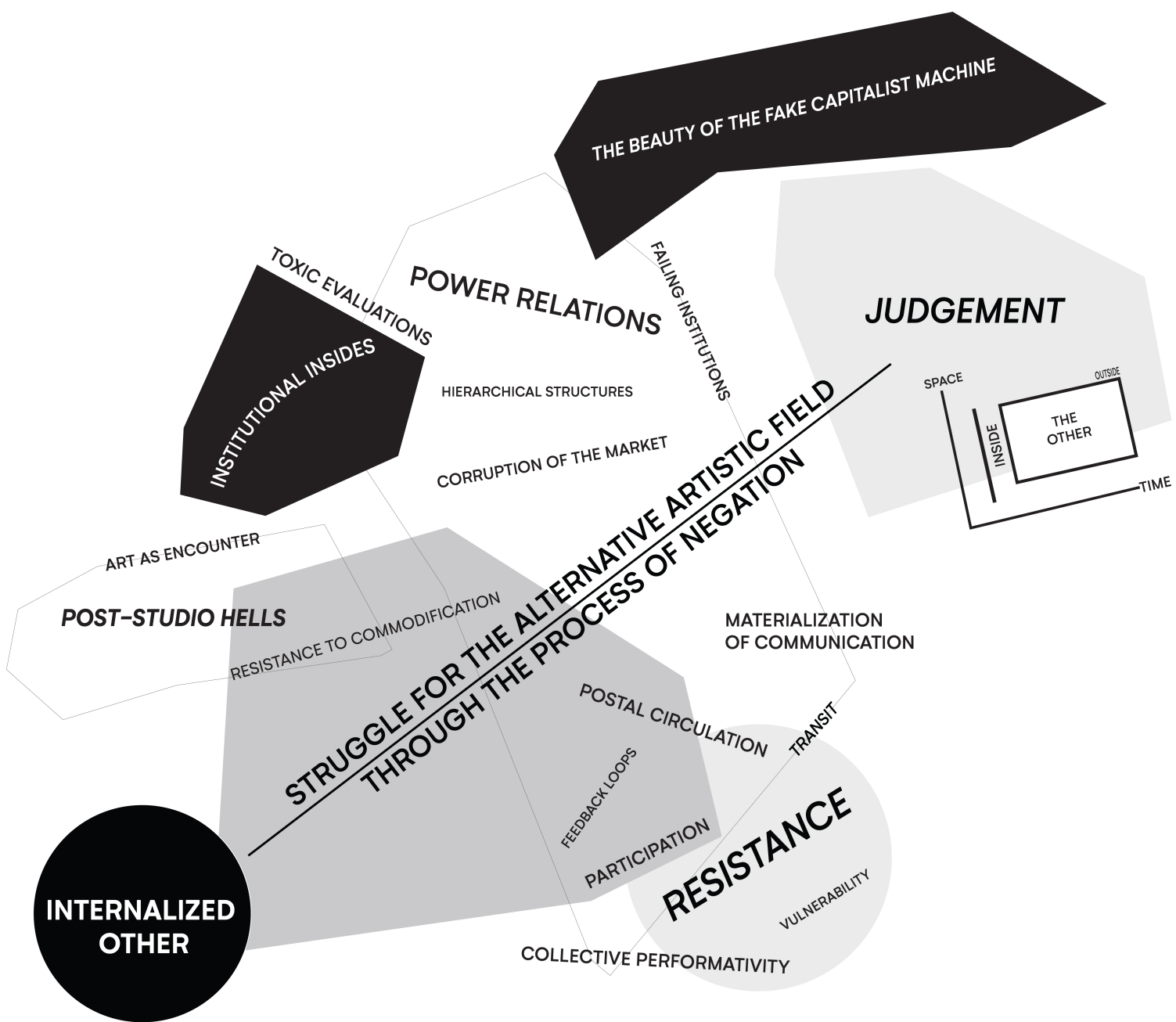
6 Názov „SPECTERS OF POST-STUDIO HELLS“ je prevzatý z knihy Claire Bishop *Artificial Hells*, ktorá skúma históriu participatívneho umenia vrátane pouličných praktík dadaistických kolektívov.

7 Carrión, Ulises, *Second Thoughts*, Amsterdam: VOID Distributors, 1980, s. 59.

8 „So if there is no outside for us, it is not because the institution is perfectly closed, or exists as an apparatus in a “totally administered society,” or has grown all-encompassing in size and scope. It is because the institution is inside of us, and we can’t get outside of ourselves.” Fraser, Andrea. *From the Critique of Institutions to an Institution of Critique*. Artforum 44, č. 1, 2005, 104. Dostupné online: https://monoskop.org/images/b/b6/Fraser_Andrea_2005_From_the_Critique_of_Institutions_to_an_Institution_of_Critique.pdf.

9 Sheikh, Simon, *Notes on Institutional Critique*, s. 30. In: *Art and Contemporary Critical Practice: Reinventing Institutional Critique*, ed. Raunig, Gerald and Ray, Gene. Londýn: MayFlyBooks, 2009, s. 29.

10 Hirschhorn, Thomas, *Spectrum of Evaluation*. 2008–2010. Dostupné online: <https://www.thomashirschhorn.com/spectrum-of-evaluation/>

ZOZNAM LITERATÚRY:

Bishop, Claire, *Artificial Hells*. London: Verso, 2012.

Bourriaud, Nicolas, *Relational Aesthetics*. Dijon: Les Presses du réel, 1998.

Carrión, Ulises, *Second Thoughts*. Amsterdam: VOID Distributors, 1980.

Debord, Guy, *Towards a Situationist International*. In: Bishop, Claire, *Participation*. London: Whitechapel; Cambridge, MA: MIT Press, 2006.

Foucault, Michel, *Archeologie vědění*. Praha: Herrmann & synové, 2002.

Fraser, Andrea, *From the Critique of Institutions to an Institution of Critique*. Artforum 44 (1), 2005.

Dostupné online: https://monoskop.org/images/b/b6/Fraser_Andrea_2005_From_the_Critique_of_Institutions_to_an_Institution_of_Critique.pdf

García, Dora, *A Fair Artistic System Can Only Exist If There Is a Fair System for All*. Commissioned by Verdensrommet.

Dostupné online: <https://matterof.art/resources/dora-garcia-norway> (Vyhľadane a citovane 9.4. 2026).

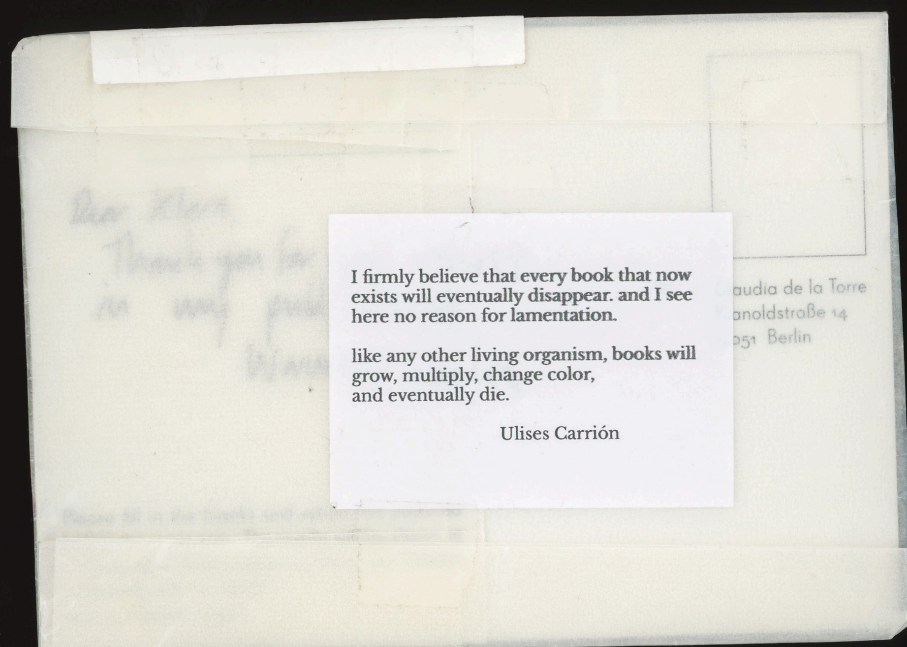
Hirschhorn, Thomas, *Spectrum of Evaluation*. 2008–2010.

Dostupné online: <https://www.thomashirschhorn.com/spectrum-of-evaluation/> (Vyhľadane a citovane 9.4. 2026).

Rancière, Jacques, *Problems and Transformations in Critical Art*. In: Bishop, Claire, *Participation*. London: Whitechapel; Cambridge, MA: MIT Press, 2006.

Sheikh, Simon, *Notes on Institutional Critique*. In: Raunig, Gerald a Ray, Gene (eds.),

Art and Contemporary Critical Practice: Reinventing Institutional Critique. Londýn: MayFlyBooks, 2009.

I firmly believe that every book that now exists will eventually disappear. and I see here no reason for lamentation.

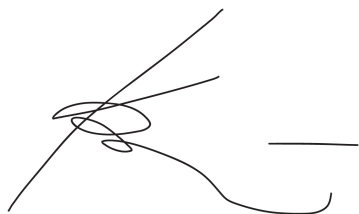
like any other living organism, books will grow, multiply, change color, and eventually die.

Ulises Carrión

audia de la Torre
anoldstraße 14
051 Berlin

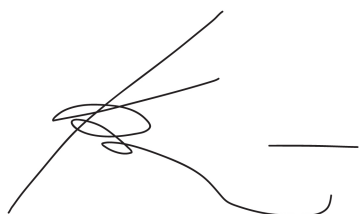

THIS SIGNATURE FUNCTIONS AS A GESTURE, A STARTING POINT FOR COMPLETELY REIMAGINING AND REBUILDING THE ART WORLD SYSTEM FROM THE BOTTOM UP.

PRAGUE, 27. 4. 2026

TENTO PODPIS FUNGUJE JAKO GESTO, VÝCHOZÍ BOD PRO ÚPLNÉ PŘETVOŘENÍ A ZNOVUVYBUDOVÁNÍ SYSTÉMU UMĚLECKÉHO SVĚTA ZDOLA NAHORU.

V PRAZE, 27. 4. 2026